

Валентина Василівна Дятловад-р екон. наук, професор
ORCID 0000-0003-3414-8225,**Катерина Володимирівна Положенцева**

аспірант

ORCID 0000-0002-8503-989X

e-mail: e.pozhventseva13@gmail.com,

Донецький державний університет управління. м. Маріуполь

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ: РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ, ТЕНДЕНЦІЇ ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ

Постановка проблеми. Розвиток зовнішньоекономічних зв'язків є вкрай важливим завданням держави. Реалізація такого завдання сприяє економічному зростанню країни та регіонів, підвищенню рівня життя населення. Зовнішньоекономічна діяльність є суттєвою складовою економіки країни, тому активізація та посилення її у регіонах – пріоритетний напрям державної стратегії економічного розвитку держави.

Розвиток зовнішньоекономічних зв'язків регіонів сприяє збільшенню обсягів податкових надходжень до місцевих бюджетів згідно зміни їх джерел в умовах реформи децентралізації. Так, відповідно цієї реформи, до місцевих бюджетів зараховується 50% суми перевищення щомісячних показників митних платежів, отриманих відповідними обласними митницями Державної фіскальної служби [1]. Така державна політика, що проводиться в рамках реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні [2], підвищує мотивацію щодо розвитку регіонів та їх зовнішньоекономічної діяльності, залучення інвестицій до місцевих бюджетів, а обсяги фінансових надходжень створюють можливість для успішного розвитку економіки регіонів і держави в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню зовнішньоекономічної діяльності регіонів України присвячено численні праці провідних вітчизняних науковців. Останніми роками проблему актуалізовано в працях В. Гоблика [3], Е. Забарної [4], М. Карп'як [5], В. Чернишева [6]. Проведений аналіз основних економічних показників зовнішньоекономічної діяльності регіонів за останні роки наочно демонструє зміни, що відбулися у загальних об'ємах, товарній структурі та географічних напрямках зовнішньої торгівлі, фактори, які їх спричинили. Окреслені проблеми переважання низьковитратних (сировинних) товарів при експорті над високоліквідними імпортованими товарами характеризують загальний незадовільний стан ефективності розвитку економіки і вказують на невисоку конкурентоспроможність вітчизняних виробників на світовому ринку. Модернізація економіки України, зокрема промислових регіонів, в умовах децентралізації управління є, на думку науковців [7; 8], напрямом, який забезпечить структурну перебудову виробництва, підвищення якості продукції, що виробляється в регіонах, розбудову розвиненої економіки держави.

Українські та міжнародні фахівці й експерти займаються аналізом та моніторингом найважливіших

економічних і політичних процесів та надають комплексну підтримку Кабінету Міністрів України. Так, питаннями децентралізації на теперішньому етапі займається багато інституцій, серед яких: Центр політико-правових реформ – недержавна організація, що здійснює аналітичну підтримку; портал «Децентралізація», створений за ініціативою Міністерства розвитку громад і територій; VoxUkraine – незалежна аналітична платформа, де працюють висококваліфіковані економісти та юристи; Офіс реформ – організація, яка є частиною інноваційної Української Архітектури Реформ, створеної за спільної ініціативи Європейського Союзу та Європейського банку реконструкції та розвитку.

Стратегічні зміни, що відбулися у переорієнтації глобального курсу розвитку національної економіки на європейські та світові ринки кинули виклик усталеним партнерським зв'язкам, що роками існували між промисловими підприємствами регіонів та їх зовнішньоекономічними партнерами. Отже, актуальною науковою задачею є дослідження процесів стимулювання розвитку зовнішньоекономічної діяльності на регіональному рівні та розробка відповідних механізмів.

Метою статті є наукове обґрунтування сучасних особливостей і тенденцій у сфері зовнішньоекономічної діяльності економічних регіонів України та розроблення пропозицій щодо напрямів їх розвитку.

Результати дослідження. На теперішній час у своєму адміністративному устрої Україна має 24 області та за загальним розміром площі, з урахуванням тимчасово невідконтрольних територій, є найбільшою у Європі. Внаслідок неоднорідності за природними ресурсами, кількістю населення, структурою економіки, області умовно об'єднані у 9 економічних регіонів: Донецький (Донецька, Луганська області), Придніпровський (Дніпропетровська, Запорізька області), Північно-Східний (Харківська, Сумська, Полтавська області), Центральний (Черкаська, Кіровоградська області), Північно-Західний (Волинська, Рівненська області), Подільський (Вінницька, Тернопільська, Хмельницька області), Причорноморський (Миколаївська, Одеська, Херсонська області, а також анексована в теперішній час АР Крим), Карпатський (Закарпатська, Львівська, Івано-Франківська, Чернівецька області), Столичний район (Київська, Житомирська, Чернігівська області).

Економічні регіони відрізняються між собою промисловою спеціалізацією, що відбулося під впли-

вом багатьох чинників, у тому числі таких, як природні умови, географічне положення, кількість населення, економічний потенціал. За спеціалізацією їх умовно поділяють на промислові та аграрні регіони, які у свою чергу поділяються за профілем. Так, у Донецькому та Придніпровському регіонах більш розвинені електроенергетика, металургія, паливна та хімічна промисловості, машинобудування. У Північно-Східному та Причорноморському регіонах, крім паливної промисловості, розвинуто машинобудування, легка і харчова промисловості. Центральний, Подільський, Північно-Західний та Карпатський регіони спеціалізуються на машинобудуванні, лісгосподарстві, сільському господарстві, деревообробній і харчовій промисловості. Внаслідок тісної взаємодії між собою, всі вони загалом складають єдиний економічний комплекс України. На сьогодні, через певні дії з боку Російської Федерації, Донецький та Причорноморський регіони втратили частку своєї промисловості, зменшили економічний потенціал, а тому вимушені перебудувати налагоджені економічні зв'язки та шукати нових торговельних партнерів.

Активізація зовнішньоекономічної діяльності та посилення її у регіонах є підґрунтям для розвитку на-

ціональної економіки, а тому Програму розвитку українського експорту визначено як один з пріоритетів реалізації Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» [9], що є інструментом для перетворень у державі відповідно укладеній Угоді про асоціацію між Україною та Європейським Союзом [10]. Регіони є самостійними суб'єктами ринкових стосунків, де безпосередньо реалізуються поставлені цілі і завдання соціально-економічного розвитку, у досягненні яких істотне значення має конкурентоспроможність регіону. В умовах глобалізації конкурентоспроможність регіону виступає як готовність відповідати на виклики глобального середовища, здатність адаптації до зміни умов, до пошуку і захисту локальних конкурентних переваг, підтримки або поліпшення позиції економіки регіону в глобальній конкуренції [11].

Виходячи з обсягів зовнішньої торгівлі товарами та послугами за підсумками 2018 року, найбільш значні обсяги імпорту та експорту є в Столичному та Придніпровському регіонах (рис. 1). Однак їх орієнтація є різною. Імпортоорієнтованими є три регіони – Столичний, Карпатський, Північно-Західний, а експортоорієнтованими – шість інших, при цьому Придніпровський та Донецький мають найбільшу різницю між експортом та імпортом.

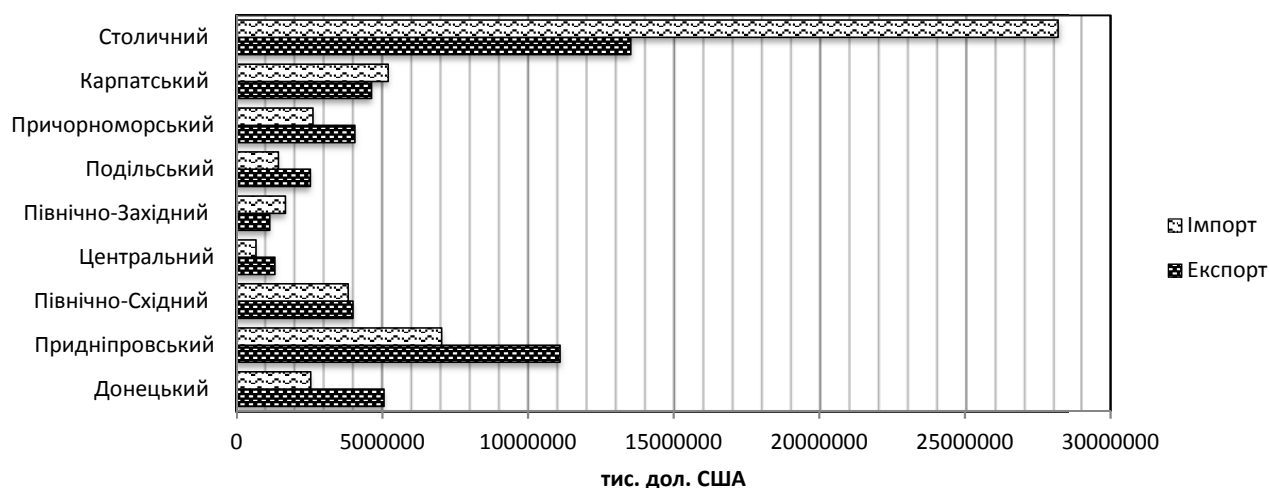

Рис. 1. Обсяги експорту та імпорту за економічними регіонами України в 2018 році*

* Укладено авторами за даними Держстату України (з 2015 року без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях) [12].

Аналіз зовнішньоекономічної діяльності регіонів проведено за основними аналітичними показниками – темпи приросту, зміни у товарній структурі та географічних напрямках, які розраховували за загально прийнятими формулами [13]. Так, темп приросту (T_{np}) розраховували за формулою:

$$T_{np} = \frac{\Pi_1 - \Pi_0}{\Pi_0}, \quad (1)$$

де Π_1 – обсяг поточного періоду;

Π_0 – обсяг попереднього періоду.

Розрахунки показали, що темпи приросту є різними за економічними регіонами та в часі (табл. 1).

Так, у 2014 році відносно до 2013 року з експортоорієнтованих регіонів позитивні темпи приросту демонструють тільки Північно-Західний і Подільський, але вони є незначними – від 4 до 5%. Інші регіони мають негативні темпи приросту, при цьому найбільші в Донецькому та Причорноморському. Цей факт обумовлений військовим конфліктом, що розпочався на сході України, та анексією Криму. Аналогічно цьому політичні події, що відбувалися у столиці у той самий період, також вплинули на зовнішньоекономічні обсяги Столичного регіону – експорт впав на 78%, імпорту – на 34%. В 2017 та 2018 роках темпи приросту експорту є позитивними як для експортоорієнтованих, так й імпортоорієнтованих регіонів. Із експортоорієнтованих регіонів найбільші темпи характерні для По-

дільського і Придніпровського, однак такий імпорто-орієнтований регіон, як Карпатський, теж демонструє високі темпи приросту експорту – більше 20%, між тим менші, хоч і незначно, ніж щодо імпорту. Нега-

тивна динаміка темпів приросту експорту зберігалася на протязі 2015-2016 років та лише з 2017 року стала позитивною за всіма регіонами.

Таблиця 1

Темп приросту експорту та імпорту товарів за регіонами в 2014-2018 роках, %*

Регіон	Темп приросту, 2014 р. / 2013 р.	Темп приросту, 2015 р. / 2014 р.	Темп приросту, 2016 р. / 2015 р.	Темп приросту, 2017 р. / 2016 р.	Темп приросту, 2018 р. / 2017 р.
Експорт					
Донецький	-36,25	-60,88	-2,19	20,69	8,18
Придніпровський	-7,27	-25,32	-12,57	23,00	10,63
Північно-Східний	-15,85	-27,43	-11,57	24,04	6,92
Центральний	-11,25	-41,81	7,26	14,60	26,52
Північно-Західний	4,25	-12,83	-7,91	15,32	5,43
Подільський	4,83	-4,23	3,67	29,43	22,00
Причорноморський	-23,11	-10,27	-3,80	16,61	1,18
Карпатський	3,67	-15,82	14,33	20,95	20,26
Столичний	-78,48	243,00	-2,06	13,49	6,45
Імпорт					
Донецький	-46,82	-51,55	-3,48	57,18	9,73
Придніпровський	-12,52	-30,66	3,05	40,43	12,66
Північно-Східний	-12,32	-29,27	10,63	19,90	15,10
Центральний	-16,46	-46,04	42,49	34,53	3,41
Північно-Західний	-26,01	-21,37	68,08	20,96	-0,53
Подільський	-18,89	-27,20	15,38	29,45	21,79
Причорноморський	-50,00	-41,89	23,80	15,72	8,45
Карпатський	-11,99	-40,99	17,73	28,13	21,62
Столичний	-34,00	-17,13	12,37	21,35	16,76

* Розраховано авторами за даними Держстату України (з 2015 року без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях) [12].

Темпи приросту імпорту в 2014 та 2015 роках були від'ємними в усіх регіонах та змінилися на позитивні з 2016 року за малим виключенням (за Донецьким регіоном – в 2016 році, Північно-Західним – в 2018 році). Слід звернути увагу на той факт, що найбільші темпи зростання імпорту є в експортоорієнтованих регіонах: Північно-Західному – в 2016 році, Донецькому та Придніпровському – в 2017 році. В 2018 році темпи зростання імпорту зменшилися порівняно з 2017 роком, а найбільшими були в Карпатському як імпортоорієнтованому регіоні, а також Подільському регіоні як експортоорієнтованому.

Ще одним показником для визначення тенденцій розвитку зовнішньоекономічної діяльності в регіональному аспекті є показник абсолютного приросту. Його розраховують, оцінюючи між собою вихідні дані щодо поточного та базового періодів. Значення абсолютного приросту визначали двома методами [13]. За першим, базовим методом, базисний абсолютний приріст за кожним роком (ΔY_b) розраховували за формулою:

$$\Delta Y_b = Y_i - Y_0, \quad (2)$$

де Y_i – значення приросту порівнювального періоду;
 Y_0 – значення приросту базового періоду.

За другим, лінійним методом, ланцюговий абсолютний приріст за кожним роком (ΔY_l) розраховували за формулою:

$$\Delta Y_l = Y_i - Y_{i-1}, \quad (3)$$

де Y_{i-1} – значення приросту попереднього періоду.

Відповідно розрахованим даним (табл. 2), в 2017 році жоден регіон не досяг рівня базисного абсолютного приросту як щодо експорту, так й імпорту, відзначеного в 2013 році. Зміна державного політико-економічного курсу, різке падіння національної валюти по відношенню до долара США (майже в три рази), втрачені існуючі ринки країн Співдружності незалежних держав, а також непрацюючі в повному обсязі нові європейські угоди, зробили 2015 рік найбільш важким для економіки. Всі регіони мають погіршення показників.

Надалі ратифікація в другій половині 2016 року Угоди про Вільну торгівлю між Україною та ЄС, а також вихід державних аграріїв на європейські ринки, відносна стабілізація валютного курсу, зниження рівня інфляції та поступове зростання валового внутрішнього продукту привели до поживлення міжнародної торгівлі у всіх регіонах, але все ж показники не досягли рівня 2013 року. Найбільш стабільне зростання на протязі 2016-2017 років відзначено для Донецького та Придніпровського регіонів. Різкі коливання показників Столичного району в цей час не мають стійкої тенденції щодо розвитку імпорту та експорту. Це пов'язано з тим, що багато підприємств Донецької, Луганської областей та Криму тимчасово перенесли свої виробничі та промислові бази до Столичного регіону, були змінені транспортні коридори, місця адміністрування митних платежів. На підтвердження цього вказує й той факт, що таке підвищення показника була разовим, і вже у 2016 році експортний та імпорتنний ланцюговий абсолютний приріст у Столичному регіоні є найбільш негативним по Україні, а у 2017 році показник демонструє незначне зростання.

Абсолютний приріст експорту та імпорту товарів за регіонами в 2014-2017 роках, %*

Регіон	2014 р.		2015 р.		2016 р.		2017 р.	
	Базисний абсолютний приріст до 2013 року, ΔY_b	Ланцюговий абсолютний приріст, ΔY_l	Базисний абсолютний приріст до 2013 року, ΔY_b	Ланцюговий абсолютний приріст, ΔY_l	Базисний абсолютний приріст до 2013 року, ΔY_b	Ланцюговий абсолютний приріст, ΔY_l	Базисний абсолютний приріст до 2013 року, ΔY_b	Ланцюговий абсолютний приріст, ΔY_l
Експорт								
Донецький	-136,25	-136,25	-160,88	-24,63	-102,19	58,69	-79,31	22,88
Придніпровський	-107,27	-107,27	-125,32	-18,05	-112,57	12,76	-77,00	35,56
Північно-Східний	-115,85	-115,85	-127,43	-11,58	-111,57	15,86	-75,96	35,61
Центральний	-111,25	-111,25	-141,81	-30,56	-92,74	49,07	-85,40	7,34
Північно-Західний	-95,75	-95,75	-112,83	-17,08	-107,91	4,93	-84,68	23,22
Подільський	-95,17	-95,17	-104,23	-9,07	-96,33	7,90	-70,57	25,76
Причорноморський	-123,11	-123,11	-110,27	12,84	-103,80	6,47	-83,39	20,41
Карпатський	-96,33	-96,33	-115,82	-19,49	-85,67	30,15	-79,05	6,62
Столичний район	-178,48	-178,48	143,00	321,47	-102,06	-245,05	-86,51	15,55
Імпорт								
Донецький	-146,82	-146,82	-151,55	-4,73	-103,48	48,07	-42,82	60,66
Придніпровський	-112,52	-112,52	-130,66	-18,14	-96,95	33,71	-59,57	37,38
Північно-Східний	-112,32	-112,32	-129,27	-16,95	-89,37	39,9	-80,1	9,27
Центральний	-116,46	-116,46	-146,04	-29,58	-57,51	88,53	-65,47	-7,96
Північно-Західний	-126,01	-126,01	-121,37	4,64	-31,92	89,45	-79,04	-47,12
Подільський	-118,89	-118,89	-127,2	-8,31	-84,62	42,58	-70,55	14,07
Причорноморський	-150	-150	-141,89	8,11	-76,2	65,69	-84,28	-8,08
Карпатський	-111,99	-111,99	-140,99	-29	-82,27	58,72	-71,87	10,40
Столичний район	-134,0	-134,0	-117,13	16,87	-87,63	29,5	-78,65	8,98

* Розраховано авторами за даними Держстату України (з 2015 року без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях) [12].

Для об'єктивної оцінки стану міжнародної торгівлі регіонів слід розглянути її товарну структуру. Для аналізу товарної структури використано Стандартну міжнародну торгову класифікацію (Standard International Trade Classification – SITC) Конференції Організації Об'єднаних Націй з торгівлі та розвитку (United Nations Conference on Trade and Development – UNCTAD) [14]. Згідно з даною класифікацією 225 категорій товарів, за різними категоріями відповідно до сумісності різних навичок, технологій та інтенсивності капіталу, розподіляються на декілька груп:

А – основні продукти споживання, продукти харчування;

В – трудомісткі і ресурсномісткі виробництва;

С – виробництва з низьким рівнем кваліфікації і низькою технологічною інтенсивністю;

Д – виробництва з середнім рівнем кваліфікації і середньою технологічною інтенсивністю;

Е – виробництва, що використовують висококваліфіковані трудові ресурси та які мають високий технологічний рівень;

Ф – некласифіковані товари.

Отже, в окремі групи можна виділити товари категорії А та Ф. До категорії А здебільшого відноситься продукція рослинництва та тваринництва, виробництво якої залежить від географічного розташування регіонів, природних факторів та не потребує високого рівня кваліфікації робітників. Це так звані продукти споживання, що задовольняють індивідуальні потреби населення. Категорія Ф – це окремо виділені, малопоширені товари, в тому числі одиничні, багато вартісні предмети антикваріату та вироби мистецтва. До категорій В, С, D, Е належить решта груп товарів, що являють собою сукупність продуктів виробництва та призначені для участі у виробничих процесах, які

розподілені у порядку підвищення їх промислового призначення – від простих, низькоефективних та високовитратних виробництв до товарів, виробництво яких потребує високого рівня технологій та кваліфікованих робочих кадрів, так званих високотехнологічних товарів. Кількість товарів з високою доданою вартістю характеризує стан ефективності розвитку економіки. Переважання таких товарів в експорті вказує на конкурентоспроможність виробників на світовому ринку.

Встановлена товарна структура експорту та імпорту товарів за регіонами свідчить (рис. 2), що в експорті більшості регіонів, за виключенням Донецького та Придніпровського, переважають сировинні товари категорії А, що здебільшого є товарами з невеликою доданою вартістю, мають сезонний характер та залежать від природно-кліматичних факторів. Більшу частку по всім регіонам становлять товари категорії В – трудомісткі і ресурсомісткі, екологічно небезпечні виробництва. У товарній структурі імпорту товарів склалася зовсім протилежна ситуація. Всі регіони активно закуповують готові товари категорії В та D, серед яких переважають споживчі товари – одяг, електротовари, поверхнево-активні речовини, мийні засоби, різноманітна хімічна продукція. Суттєвими є об'єми імпортованих засобів наземного транспорту (категорія Е) – товарів, що майже не виробляються в Україні.

Отримані дані щодо структури зовнішньої торгівлі демонструють значну технічну відсталість виробництв регіонів. Кількість товарів з високою доданою вартістю складають основу імпорту, в той час, як в експорті переважають високозатратні і низькоефективні товари. Переважання таких товарів в експорті вказує на незначну економічну ефективність та низьку

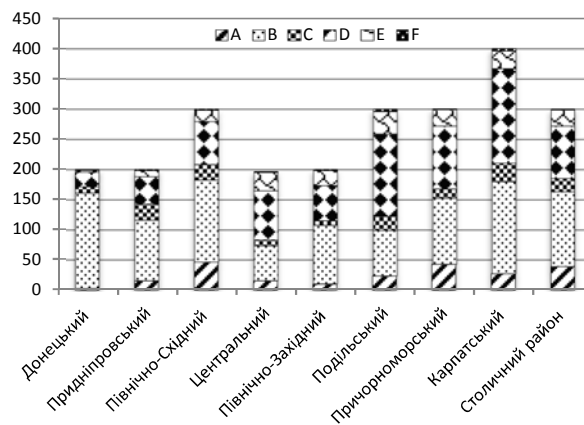
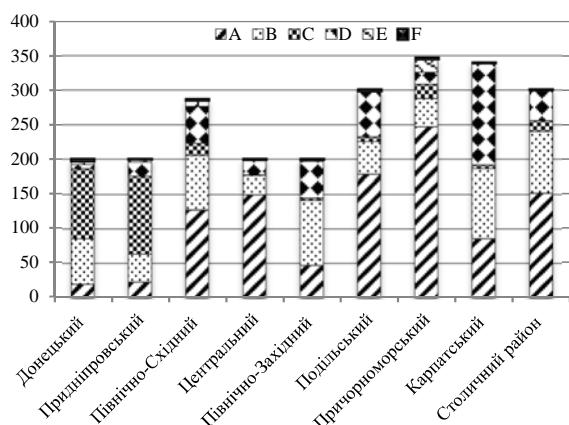

Рис. 2. Товарна структура експорту (а) та імпорту (б) за регіонами

конкурентоспроможність вітчизняних виробників. Структурна перебудова виробництв, підвищення якості продукції, що випускається регіонами, – шлях до розвиненої економіки держави.

Висновки. У результаті досліджень отримали наукове обґрунтування сучасні особливості і тенденції у сфері зовнішньоекономічної діяльності економічних регіонів України. Встановлено, що більшість економічних регіонів є експортоорієнтованими – шість з дев'яти. Однак експортний потенціал не реалізується в повному обсязі: економічні регіони демонструють позитивні темпи приросту за експортом тільки з 2017 року, тоді як за імпортом – з 2016 року. При цьому найбільші темпи зростання імпорту є саме в експортоорієнтованих регіонах. У 2018 році темпи зростання імпорту зменшилися. В 2017 році жоден регіон не досяг рівня базисного абсолютного приросту як щодо експорту, так й імпорту, відзначеного в 2013 році. За товарною структурою, відповідно міжнародної класифікації, в експорті більшості регіонів, за виключенням Донецького та Придніпровського, переважають сировинні товари категорії А з невеликою доданою вартістю, а більшу частку по всім регіонам становлять товари категорії В – трудомісткі і ресурсомісткі, екологічно небезпечні виробництва. У товарній структурі імпорту товарів ситуація протилежна. Всі регіони активно імпортують готові товари категорії В та D, також значними є обсяги засобів наземного транспорту – товарів категорії Е.

Для відновлення статусу України як експортоорієнтованої держави необхідно, перш за все в механізмі розвитку економіки передбачити такі інструменти:

розроблення та подальшу реалізацію за чіткими показниками Програм розвитку експорту за економічними регіонами;

розроблення стратегії конкурентоспроможності України в глобальному світі, а на її основі – конкретних програм за економічними регіонами, узгодженими з програмами розвитку експорту;

створення сприятливого інституціонального середовища для розвитку бізнесу, підтримка його конкурентних стратегій для формування певних конкурентних переваг для регіонального підприємництва;

використання державно-приватного партнерства за певними програмами та бізнес-планами, націленими на зростання експортного потенціалу та імпортозаміщення.

Використання таких інструментів дозволить усунути диспропорції в соціально-економічному розвитку регіонів і держави загалом.

Список використаних джерел

1. Про проведення експерименту з фінансового забезпечення здійснення заходів з розвитку автомобільних доріг загального користування, ділянок вулиць і доріг міст та інших населених пунктів, що суміщаються з автомобільними дорогами загального користування, в усіх областях та м. Києві, а також дорожньої інфраструктури у м. Києві: Постанова Кабінету Міністрів України від 16.09.2015 р. № 726. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/726-2015-p>.
2. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-p>.
3. Гоблик В. В. Механізм становлення зовнішньоекономічних зв'язків у транскордонних регіонах в умовах європейської інтеграції України. Моделі і механізми регулювання єврорегіонального співробітництва України: монографія / за заг. ред. І. В. Артьомова. Ужгород: МПП «Гражда», 2013. 156 с.
4. Забарна Е. М. Інституційний фактор розвитку регіональних зовнішньоекономічних зв'язків в Україні. Економіка: реалії часу. 2015. № 1 (17). С. 30-34. URL: <http://economics.opu.ua/files/archive/2015/n1.html>.
5. Карп'як М. О., Попадинець Н. М. Зовнішньоекономічна діяльність регіонів України в умовах російської агресії: структурні особливості. Регіональна економіка. 2016. № 1. С. 51-58.
6. Чернишев В. Г., Окара Д. В., Ковальова І. Л. Зовнішньоекономічна діяльність регіонів України. Ефективна економіка. 2019. № 6. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2019/55.pdf. doi: 10.32702/2307-2105-2019.6.53.
7. Перший етап модернізації економіки України: досвід та проблеми / О.М. Алімов, О.І. Амоша та ін.; за заг. ред. В.І. Ляшенка. Запоріжжя: КПУ, 2014. 798 с.
8. Модернізація економіки промислових регіонів України в умовах децентралізації управління: монографія / О.І. Амоша, Ю.М. Харазішвілі, В.І. Ляшенко та ін. Київ: Ін-т економіки промисловості, 2018. 300 с.
9. Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
10. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-

членами, з іншої сторони: Закон України від 16.09.2014 р. № 1678-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011.

11. Лемдяев А. В. Конкурентоспособность: региональный вектор. Управление экономическими системами. 2010. № 2 (22). С. 54-58.

12. Офіційний сайт Державної фіскальної служби України. URL: <http://sfs.gov.ua> (дата звернення 10.11.2019).

13. Білецька Л. В., Білецький О. В., Савич В. І. Економічна теорія (Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка): навч. посіб. 2-ге вид. перероб. та доп. Київ: Центр учбової літератури, 2009. С. 242-247.

14. Trade and development report. United Nations, 2002 URL: https://unctad.org/en/Docs/tdr2002_en.pdf.

References

1. Pro provedennia eksperymentu z finansovoho zabezpechennia zdiisnennia zakhodiv z rozvytku avtomobilnykh dorih zahalnoho korystuvannia, dilianok vulyts i dorih mist ta insykh naselenykh punktiv, shcho sumishchaiutsia z avtomobilnymy dorohamy zahalnoho korystuvannia, v usykh oblastiakh ta m. Kyievi, a takozh dorozhnoi infrastruktury u m. Kyievi: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 726 [About conducting an experiment on the financial support of the implementation of measures for the development of public highways, sections of streets and roads of cities and other settlements, which are combined with public highways, in all regions and Kyiv, as well as road infrastructure in the city Kyiv: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 726]. (2015, September 16). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/726-2015-p> [in Ukrainian].

2. Kontsepsiia reformuvannia mistsevoho samovriaduvannia ta terytorialnoi orhanizatsii vlady v Ukraini: rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy № 333-p [The Concept of Reforming Local Self-Government and Territorial Organization of Government in Ukraine: Ordinance of the Cabinet of Ministers Ukraine No. 333-p]. (2014, April 01). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-r> [in Ukrainian].

3. Hoblyk V. V., Artomov I. V. (Ed.). (2013). Mekhanizm stanovlennia zovnishnoekonomichnykh zviazkiv u transkordonykh rehionakh v umovakh yevropeiskoi intehratsii Ukrainy [The mechanism of formation of foreign economic relations in cross-border regions in the conditions of European integration of Ukraine]. *Modeli i mekhanizmy rehuliuвання yevrorehionalnoho spivrobitnytstva Ukrainy: monohrafiia* [Models and mechanisms of regulation of Euro-regional cooperation of Ukraine: monograph]. Uzhhorod, Hrazhda [in Ukrainian].

4. Zabarna E. M. (2015). Instytutsiinyi faktor rozvytku rehionalnykh zovnishnoekonomichnykh zviazkiv v Ukraini [The institutional factor of development of regional foreign economic relations in Ukraine]. *Ekonomika: realii chasu / Economics: The Realities of Time*, 1 (17),

pp. 30-34. Retrieved from <http://economics.opu.ua/files/archive/2015/n1.html>. [in Ukrainian].

5. Karpiak M. O., Popadynets N. M. (2016). Zovnishnoekonomichna diialnist rehioniv Ukrainy v umovakh rosiiskoi ahresii: strukturni osoblyvosti [Foreign Economic Activity of the Regions of Ukraine in the Conditions of Russian Aggression: Structural Features]. *Rehionalna ekonomika / Regional economy*, 1, pp. 51-58 [in Ukrainian].

6. Chernyshev V. H., Okara D. V., Kovalova I. L. (2019). Zovnishnoekonomichna diialnist rehioniv Ukrainy [Foreign Economic Activity of the Regions of Ukraine]. *Efektivna ekonomika / Effective Economics*, 6 [in Ukrainian]. doi: 10.32702/2307-2105-2019.6.53.

7. Alymov O.M., Amosha O. I. ta in., Liashenko V. I. (Ed.). (2014). Pershyi etap modernizatsii ekonomiky Ukrainy: dosvid ta problemy [The first stage of modernization of Ukrainian economy: experience and problems]. Zaporizhzhia, KPU [in Ukrainian].

8. Amosha O. I., Kharazishvili Yu. M., Liashenko V. I. ta in. (2018). Modernizatsiia ekonomiky promyslovykh rehioniv Ukrainy v umovakh detsentralizatsii upravlinnia [Modernization of economy of industrial regions of Ukraine in the conditions of decentralization of management]. Kyiv, Instytut ekonomiky promyslovosti [in Ukrainian].

9. Stratehiia staloho rozvytku «Ukraina – 2020»: Ukaz Prezydenta Ukrainy № 5/2015 [Sustainable Development Strategy «Ukraine-2020»: Presidential Decree No. 5/2015]. (2015, January 12). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> [in Ukrainian].

10. Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnyimi derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony: Zakon ukrainy № 1678-VII [Association Agreement between Ukraine, of the one part, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, of the other part: Law of Ukraine No. 1678-VII]. (2014, September 16). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011 [in Ukrainian].

11. Lemdyayev, A. V. (2010). Konkurentosposobnost: regionalnyj vektor [Competitiveness: a regional vector]. *Upravlenie ekonomicheskimi sistemami / Management of economic systems*, 2 (22), pp. 54-58 [in Ukrainian].

12. Ofitsiinyi sait Derzhavnoi fiskalnoi sluzhby Ukrainy [Official site of the State Fiscal Service of Ukraine]. Retrieved from <http://sfs.gov.ua> [in Ukrainian].

13. Biletska L.V., Biletskyi O.V., Savych V. I. (2009). Ekonomichna teoriia (Politekonomiia. Mikroekonomika. Makroekonomika) [Economic Theory (Political Economy. Microeconomics. Macroeconomics)]. Tutorial, 2nd edition. Kyiv, Tsentr uchbovoi literatury. Pp. 242-247 [in Ukrainian].

14. Trade and development report. United Nations (2002). Retrieved from https://unctad.org/en/Docs/tdr2002_en.pdf.

Стаття надійшла до редакції 02.03.2020

Прийнято до друку 14.04.2020

Формат цитування:

Дятлова В.В., Положенцева К. В. Зовнішньоекономічна діяльність України: регіональні особливості, тенденції та напрями розвитку. *Вісник економічної науки України*. 2020. № 1 (38). С. 73-78. doi: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2020.1\(38\).73-78](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2020.1(38).73-78)

Diatlova V. V., Polozhentseva K. V. (2020). Foreign Economic Activities of Ukraine: Regional Features, Trends and Directions for Development. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, 1 (38), pp. 73-78. doi: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2020.1\(38\).73-78](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2020.1(38).73-78)